

Finanstilsynet
Avdeling for bank -og forsikringstilsyn og
avdeling for markedstilsyn
Dato: 30. august 2013
Sak nr.: 13/5326

Høringsnotat

Dokumentasjonsplikt ved rådgivning og salg knyttet til alternative spareprodukter og til verdipapirforetakenes øvrige virksomhet.

Plikt til lydopptak av telefonsamtaler ved rådgivning og salg knyttet til alternative spareprodukter

1. INNLEDNING

1.1 Oppdraget

Finansdepartementet har i brev 12. mars 2013 bedt Finanstilsynet utarbeide høringsnotat med utkast til lovbestemmelser om dokumentasjonsplikt for rådgivning og salg knyttet til alternative spareprodukter. Dette spørsmålet behandles i kapittel 2. Det er i brevet vist til tidligere utredning fra Finanstilsynet til Finansdepartementet i brev 29. november 2012, som Finansdepartementet slutter seg til. Oppsummerende konklusjon lød her slik:

Finanstilsynet vurderer det slik at det bør innføres dokumentasjonsplikt for salg og rådgivning i tilknytning til alternative spareprodukter. Hensynene til investorbeskyttelse tilsier etter Finanstilsynets oppfatning at salg og rådgivning av alternative spareprodukter bør være underlagt et tilsvarende krav til dokumentasjon som salg og rådgivning av finansielle instrumenter. Finanstilsynet anser en slik regulering for å ligge innenfor det handlingsrom vi har etter EØS-avtalen, og at det ikke ville være hensiktsmessig å avvende endringen til kommende direktiver på området skal gjennomføres.

Finansdepartementet ber videre om Finanstilsynets vurdering av om det er nødvendig å konkretisere de materielle krav til verdipapirforetakenes salg og rådgivning knyttet til alternative spareprodukter. Dessuten bes det om en vurdering av behovet for å utvide dokumentasjonsplikten til verdipapirforetakenes øvrige næringsvirksomhet. Dersom Finanstilsynet kommer til at det er behov for slik regulering, bes høringsnotat med forslag til nødvendig regulering utarbeidet. Spørsmål om utvidelse av dokumentasjonsplikten til øvrig næringsvirksomhet behandles i kapittel 2 og i kapittel 3 vurderes konkretisering av de materielle krav.

Departementet ber også om en utredning og utarbeiding av eventuelt høringsnotat med forslag til nødvendig regulering av spørsmålet om plikt til lydopptak av telefonsamtaler ved rådgivning og salg av alternative spareprodukter for verdipapirforetak og andre foretak. Dette behandles i kapittel 4.

1.2 Dokumentasjonsplikt

Med dokumentasjonsplikt forstås i denne sammenheng plikt til å utarbeide materiale som viser at virksomheten utøves i henhold til gjeldende regelverk. Dette kan gjøres ved nedtegninger, lagring av elektronisk korrespondanse, lydopptak mv. Gjennom dokumentasjon får foretaket fram hvordan det har utført sine oppgaver. Dokumentasjonsplikt vil ha betydning for foretakets internkontroll, compliancefunksjon og for behandling av klager. Samtidig vil dokumentasjonsplikt bidra til at Finanstilsynet kan ivareta sine tilsynsoppgaver. Plikten vil også virke forebyggende ved at den høyner bevisstheten rundt kvaliteten på rådgivningen.

Verdipapirforetak og finansinstitusjoner er i tillegg pålagt å gi en rekke opplysninger til sine kunder skriftlig. Skriftlighetskravene pålegger foretaket plikter overfor kundene, og vil i hovedsak ivareta kundenes behov for informasjon. Slike skriftlighetskrav anses ikke å være omfattet av oppdraget.

1.3 Alternative spareprodukter

Med alternative spareprodukter forstås produkter som ikke er finansielle instrumenter, jf. verdipapirhandelloven¹ § 2-2, men som fortøner seg likt eller søker å dekke tilsvarende behov hos forbrukerne. Begrepet er nærmere omtalt i punkt 3.3 nedenfor.

Alternative spareprodukter omfatter både innskuddsbaserte produkter og forsikringsprodukter. Andeler i selskaper som nevnt i verdipapirhandelloven § 9-1 tredje ledd, som KS og ANS, vil ikke være å anse som alternative spareprodukter, men anses tilfredsstillende regulert i verdipapirhandelloven § 9-1 fjerde ledd.

Med innskuddsbaserte produkter menes spareprodukter som er satt sammen av en bankinnskuddsdel og en derivatdel, der kundens avkastning er knyttet til indekser eller andre nærmere definerte markedsvariabler. Dette kan være aksjer, renter, råvarer, valuta eller porteføljer av enkeltaksjer. Bankinnskudd med aksjeavkastning (BMA) er et eksempel på et innskuddsbasert produkt. Disse produktene omtales ofte som sammensatte eller strukturerte produkter. I tillegg til motpartrisikoen mot banken (bankinnskuddet), vil kunden få en markedsrisiko. Aksjeindekserte obligasjoner (som også omfattes av begrepet sammensatte produkter) er finansielle instrumenter, og faller utenfor definisjonen av alternative spareprodukter.

Alternative spareprodukter innen forsikring vil være livsforsikringsprodukter som er satt sammen av et forsikringselement og et investeringselement, der forsikringselementet ofte vil være svært lite, mens investeringselementet er tilsvarende framtreende. Alle livsforsikringer med investeringsvalg for forsikringstaker omfattes, det vil si produkter der størrelsen på ytelsene er knyttet til verdien av en særskilt investeringsportefølje. Kunden får velge og senere endre sammensetningen av investeringsporteføljen knyttet til kontrakten. Det er forsikrings-selskapet som eier porteføljen, mens kunden har en fordring på selskapet. Derfor reguleres informasjonsplikt, rådgivning og salg av produktene inkludert de underliggende investeringer av forsikringslovgivningen og ikke av verdipapirhandelloven. I norske produkter er de underliggende investeringer i all hovedsak verdipapirfond; både forhåndsdefinerte investeringsprofiler og åpne profiler. Noen tilbyr også enkeltaksjer, ETF (exchange traded funds) og kompliserte investeringsvalg som ETN (exchange traded notes) og warrants som investeringsvalg. I tillegg til motpartrisikoen mot livsforsikrings-selskapet, vil kunden få en markedsrisiko.

Eksempler på slike forsikringsprodukter er individuelle livsforsikringsprodukter som kapitalforsikring, livrente- og pensjonsforsikring samt individuell pensjonssparing når disse produktene har investeringsvalg for kunden. Individuelle pensjonsspareprodukter med investeringsvalg og uten biometrisk forsikringselement bør i denne sammenheng også anses som livsforsikring med investeringsvalg. Det er produkter som enten har en eller annen form for garantert avkastning i utbetalingsperioden eller et tilknyttet forsikringselement. Et tilknyttet forsikringselement kan være en innskuddsfritaksforsikring. Finanstilsynet går ikke inn på i hvilken grad forsikringsavtaleloven² gjelder for slike produkter.

Av foretakspensjonsloven³ § 4-7 a og 4-7 b framgår at fripoliseinnehaveren kan velge å knytte investeringsvalg til sin fripolise. Reglene er p.t. ikke i kraft. Slike fripoliser vil antagelig også være et alternativt spareprodukt. Dessuten vil pensjonskapitalbevis med investeringsvalg også kunne omfattes. Pensjonskapitalbevis og fripoliser utstedes til arbeidstakere som har fratrudd en

¹ Lov 29. juni 2007 nr. 75 om verdipapirhandel

² Lov 16. juni 1989 nr. 69 om forsikringsavtaler

³ Lov 24. mars 2000 nr. 16 om foretakspensjon

pensjonsordning. De selges dermed ikke i markedet. Både fripoliser og pensjonskapitalbevis kan imidlertid senere flyttes til ny pensjonsinnretning og slik flytting vil innebære et salg fra den nye pensjonsinnretningens side. Dessuten vises til at lovreglene om fripoliser med investeringsvalg, herunder om rådgivningsplikt og skriftlig opplysningsplikt, nylig er fastsatt og Finansdepartementet utarbeider p.t. forskrifter. Finanstilsynet legger derfor til grunn at slike fripoliser og pensjonskapitalbevis ikke omfattes av høringsoppdraget knyttet til rådgivning og salg av alternative spareprodukter. Finanstilsynet er av den oppfatning at også rådgivning og salg knyttet til fripoliser og pensjonskapitalbevis med investeringsvalg bør være gjenstand for dokumentasjonsplikt og lydopptak.

Både innskuddsbaserte produkter og forsikringsprodukter vil omfattes av PRIPs-initiativet som lenge har vært under arbeid i EU⁴. Et PRIPs-produkt er her definert slik:

"A PRIP is a product where the amount payable to the investor is exposed to fluctuations in the market value of assets or payouts from assets, through a combination or wrapping of those assets, or other mechanisms than a direct holding."

2. DOKUMENTASJONSPLIKT

2.1 Gjeldende rett

Verdipapirforetak

Dokumentasjonsplikten i verdipapirhandelloven § 9-11 første ledd nr. 7 er begrenset til investeringstjenester og dermed knyttet til finansielle instrumenter. Bestemmelsen får også anvendelse ved ytelse av investeringstjenester i tilknytning til andeler i selskaper som nevnt i verdipapirhandelloven § 9-1 tredje ledd, jf. fjerde ledd. Når verdipapirforetak yter rådgivning eller selger alternative spareprodukter, er de dermed ikke forpliktet til å dokumentere denne virksomheten etter verdipapirhandelloven § 9-11 første ledd nr. 7. Verdipapirforetak er heller ikke omfattet av forskrift om sammensatte produkter⁵, jf. nedenfor om banker.

Når Finanstilsynet omtaler verdipapirforetak i dette notatet, omfatter dette både verdipapirforetak og deres tilknyttede agenter, med mindre annet klart framgår.

Dokumentasjonen skal etter verdipapirhandelloven § 9-11 første ledd nr. 7 være "minst så fyllestgjørende at Finanstilsynet kan kontrollere om de regler Finanstilsynet har ansvar for er overholdt". Finanstilsynet har i praksis lagt til grunn at dette innebærer at dokumentasjon av investeringstjenestene skal være fullstendig. Det vil si at dokumentasjonen må være tilstrekkelig spesifisert/detaljert og forståelig/lesbar til at den kontrolleres av andre. Finansdepartementet har lagt tilsvarende forståelse til grunn.

Finanstilsynet har i praksis forutsatt at hele virksomheten til verdipapirforetak skal dokumenteres, det vil si også virksomhet knyttet til alternative spareprodukter og øvrig virksomhet. Slik dokumentasjon vil være nødvendig for at foretaket skal kunne dokumentere overfor Finanstilsynet at det har opptrådt i samsvar med gjeldende regelverk, herunder kravet om god forretningskikk. Det er videre lagt til grunn at dette er nødvendig for at foretaket kan etablere gode kontrollrutiner, jf. verdipapirhandelloven § 9-11 første ledd nr. 1. Dokumentasjon er videre nødvendig for at foretakets compliancefunksjon skal kunne ivareta sine oppgaver.

⁴ Consultation by Commission Services on legislative steps for the Packaged Retail Investment Products Initiative

⁵ Forskrift 25. september 2006 nr. 1317 om opplysningsplikt ved tilbud om kjøp av sammensatte produkter

For så vidt gjelder sammensatte produkter, er det gitt retningslinjer, som også gjelder for verdipapirforetak, om dokumentasjon av salg og rådgivning i rundskriv 15/2006⁶ (se nedenfor). Salg og rådgivning knyttet til forsikringsprodukter er ikke omfattet av dette rundskrivet.

Verdipapirforetaks underagenter for forsikringsprodukter

Når verdipapirforetak er forsikringsagenter og har underagenter som selger forsikringsprodukter på vegne av seg, har Finanstilsynet i sin praksis forutsatt at kravene til god forretningsskikk også gjelder disse underagentene. Bakgrunnen for dette er at verdipapirforetak ikke skal kunne organisere seg bort fra god forretningsskikk-standarden for hele sin virksomhet ved å ha underagenter. Dermed forutsettes at også underagentene kan dokumentere at de har opptrådt i samsvar god forretningsskikk.

Banker som ikke er verdipapirforetak

Forskrift om sammensatte produkter gjelder finansinstitusjoners tilbud og rådgivning av sammensatte produkter. Finansinstitusjoner omfatter blant annet banker, forsikringsselskaper og finansieringsforetak (finansieringsselskaper og kredittforetak). I praksis er det, av disse foretakene, kun banker som selger sammensatte produkter. For enkelhets skyld omtales derfor kun banker. Forskriften krever at kundene gis omfattende informasjon om produktet, herunder opplysninger om pris og totale kostnader, samt avkastningen. Kravene til informasjon er til dels svært detaljerte og omfatter også retningslinjer for rådgivningen, jf. at en rekke av bestemmelsene om investorbeskyttelse i verdipapirforskriften⁷ kapittel 10 er gjort gjeldende for finansinstitusjoners rådgivning og salg av sammensatte produkter. Opplysningene skal etter forskriften gis skriftlig før avtale om salg inngås. Skriftlighetskrav framgår også av verdipapirforskriften kapittel 10. Verdipapirhandelloven § 9-11 første ledd nr. 7 om dokumentasjonsplikt gjelder ikke.

Finanstilsynet har i rundskriv 15/2006, som gjelder verdipapirforetak, finansieringsforetak og banker, lagt til grunn at rådgivning til kunden bør dokumenteres. Av rundskrivet framgår blant annet hvilke opplysninger om kunden, rådgiver og rådgivningssituasjonen som bør dokumenteres. Dokumentasjonen bør etter Finanstilsynets syn inneholde opplysninger om blant annet hvilke råd som ble gitt og om kunden ble frarådet en viss type plassering. Det bør i tillegg spesifiseres hvilke type produkt rådet gjaldt, volum og andre omstendigheter. Bakgrunnen for rådet, og eventuelt grunnene til frarådingen bør også dokumenteres.

I rundskriv 4/2008⁸, som gjelder banker og finansieringsforetak, og som ble formidlet i forbindelse med innstramminger i regelverket for tilbud om kjøp av sammensatte produkter, framgår at foretakene skriftlig ved rådgivning bør kunne dokumentere at egnethetstest av kunden er foretatt.

Livsforsikringsselskaper

Forsikringsavtaleloven kapittel 11 med tilhørende forskrifter pålegger visse plikter betegnet som informasjonsplikt/opplysningsplikt ved tegning av livsforsikring. Det kreves blant annet at selskapet i forbindelse med tegningen av en forsikring så vidt mulig skal sørge for at forsikringstakeren får råd om dekningen av foreliggende forsikringsbehov og opplysninger om viktige sider ved de forskjellige typer forsikring, jf. forsikringsavtaleloven § 11-1. Det er ikke

⁶ Informasjon og retningslinjer ved salg av sammensatte produkter

⁷ Forskrift 29. juni 2007 nr. 876 til verdipapirhandelloven

⁸ Sammensatte produkter – endringer i forskrift om opplysningsplikt ved tilbud om kjøp av sammensatte produkter

skriftlighetskrav knyttet til selve rådgivningen, men til nevnte informasjonsplikt, jf. opplysningspliktforskriften⁹. Det er her heller ikke krav om å dokumentere rådgivningen eller salget.

Ved tegning av livsforsikring med investeringsvalg stiller kapitalforvaltningsforskriften¹⁰ også eksplisitt krav til at selskapet skal gi informasjon om at forsikringens ytelser avhenger av verdi og avkastning på de tilordnede eiendelene og avtalen skal gi opplysninger om risikoen i de valgte investeringene samt om visse provisjoner og andre kostnader, jf. kapitalforvaltningsforskriften § 4-1 første ledd. Forsikringstakerne skal videre opplyses om at de på forespørsel har rett til å motta opplysninger etter verdipapirfondloven § 8-2 (Prospekt) og § 8-3 (Nøkkelinformasjon) for fond som inngår i porteføljen. Det er ingen krav til skriftlighet eller dokumentasjon av den informasjon/opplysninger som gis, men det er krav om at forsikringsavtalen inneholder opplysninger om involvert risiko, provisjon og kostnader. Finanstilsynet legger til grunn at selskapene i samsvar med risikostyringsforskriftens¹¹ krav har rutiner og systemer for hvilke forsikringsavtaler som er inngått med hvilke kunder og med hvilket innhold.

For forsikringsmeglere og forsikringsagenter, er det i tillegg krav om at disse, særlig på grunnlag av opplysningene fra kunden, som et minimum skal presisere kundens krav og behov, samt begrunne hvert råd den gir kunden om et bestemt forsikringsprodukt, jf. forsikringsformidlingsforskriften¹² § 3-1. Finanstilsynet har uttalt at Tilsynet anser at bestemmelsen i sitt resultat i prinsippet langt på vei innebærer en slags egnethetsvurdering av forsikringskunden. Her gjelder ifølge forsikringsformidlingsloven¹³ § 5-5 et skriftlighetskrav for "all informasjon til kunder i henhold til § 5-4". § 5-4 viser til informasjonskravene i forsikringsformidlingsforskriften ved inngåelse, endring og fornyelse av forsikringsavtale. Plasseringen av rådgivningskravet og sammenhengen i regelverket tilsier at kravene til å presisere kundens krav og behov og rådgivningsplikten er omfattet av skriftlighetskravet knyttet til informasjon. Dette vil innebære en plikt til å gi en skriftlig sammenfatning av krav og behov og begrunnelsen for rådene som er gitt.

Skriftlighetskravet for forsikringsmeglernes og forsikringsagenters rådgivning er altså forskjellig fra livsforsikringsselskapers, jf. over, hvor det for rådgivningen ikke er krav om skriftlighet. Det er heller ikke for forsikringsformidlere krav i lov eller forskrift om at virksomheten knyttet til rådgivning og salg av disse produktene skal dokumenteres.

For ordens skyld nevnes at for fripoliser med investeringsvalg er det i foretakspensjonsloven §§ 4-7 a og 4-7 b pålagt at foretaket skal gi en skriftlig sammenfatning av de opplysninger og råd som er gitt. Reglene er p.t ikke i kraft. Det er forutsatt at en slik sammenfatning vil gjøre det mulig å kontrollere kjernen av de råd som er gitt. Forslaget omfatter ingen dokumentasjonsplikt ut over dette.

Bransjepraksis

Ifølge Finans Norges nettsider er nå Finans Norges bransjestandard "God rådgivningsskikk" felles for finansiell rådgivning (Autorisasjonsordningen for finansielle rådgivere (AFR)), og forsikring. I standarden er fastsatt under dokumentasjon: "Sørg for tilstrekkelig dokumentasjon

⁹ Forskrift 5. mai 1995 nr. 581 om opplysningsplikt for avtaler om livsforsikring

¹⁰ Forskrift 17. desember 2007 nr. 1457 om livsforsikringsselskapers og pensjonsforetaks kapitalforvaltning

¹¹ Forskrift 22. september 2008 nr. 1080 om risikostyring og internkontroll

¹² Forskrift 9. desember 2005 nr. 1421 om forsikringsformidling

¹³ Lov 10. juni 2005 nr. 41 om forsikringsformidling

av kundesamtalen og avtalene som inngås". Innen finansiell rådgivning skal det gis grundig informasjon om avkastningsmuligheter, risiko, likviditet/bindingsstid og kostnader.

2.2 Europeisk regulering på området

30. april 2009 ga Kommisjonen ut Communication on Packaged Retail Investment Products (PRIPs), der det ble vist til at det var behov for endringer i reguleringen av markedet for ikke-profesjonelle investorer. Det var identifisert behov for endringer på særlig to områder: hvilken informasjon investorene skal motta om det enkelte produkt (pre-contractual disclosures) og regulering av salg av alternative spareprodukter. I Consultation by Commission Services on legislative steps for the Packaged Retail Investment Product initiative er det lagt til grunn at det er mest hensiktsmessig at kravene om såkalt nøkkelinformasjon som skal gis til investorene før avtalen gjøres, gis i en egen forordning. I tråd med dette er det lagt fram forslag om en KID-forordning¹⁴. Dette forslaget omfatter ikke dokumentasjonsplikt, og forslagene i foreliggende høringsnotat berøres følgelig ikke av dette forslaget.

Behovet for endringer i regulering av salg av alternative spareprodukter, ble i dette konsultasjonsdokumentet vurdert slik at dette best ivaretas ved endringer i sektorreguleringen, det vil si IMD¹⁵ og MiFID¹⁶.

I forslaget til endring i forsikringsformidlingsdirektivet¹⁷ (IMD II) er det foreslått flere informasjonspliktregler og hvilke regler som skal gjelde når rådgivning gis (advised sale) ved salg av forsikringsprodukter. Det er i dette forslaget ingen rådgivningsplikt. Endringene vil også omfatte livforsikringsselskaperes direktesalg, i motsetning til gjeldende direktiv. Det er visse skriftlighetskrav. Det er dessuten foreslått bestemmelser om god forretningsskikk og for livsforsikringsprodukter med investeringselement er det foreslått egnethetstest og hensiktsmessighetstest ved henholdsvis rådgivning og salg. Det foreslås imidlertid ingen plikt til å dokumentere rådgivning og salg.

Forslaget til endringer i direktivet om markeder for finansielle instrumenter¹⁸ (MiFID II) innebærer endringer blant annet knyttet til salg og rådgivning av "structured deposits". Begrepet "structured deposits" er foreslått definert i artikkel 4 nr. 34. Disse produktene vil i det vesentlige sammenfalle med innskuddsbaserte sammensatte produkter i norsk rett. Det foreslås at kredittinstitusjoners og verdipapirforetaks salg og rådgivning knyttet til slike produkter skal være omfattet av enkelte av organiseringskravene i MiFID, herunder plikten til å dokumentere virksomheten. Det foreslås videre at salg og rådgivning skal underlegges bestemmelsene om interessekonflikter, god forretningsskikk og kravene om å utføre egnethetstester og hensiktsmessighetstester. Forslaget innebærer, slik det står nå, at det i stor grad blir felles regulering av salg og rådgivning knyttet til "structured deposits" og ytelse av investeringstjenester knyttet til finansielle instrumenter for kredittinstitusjoner og for verdipapirforetakene. Det vil også bli felles regulering av dokumentasjonsplikten.

¹⁴ Proposal for a regulation of the European Parliament and of the Council on key information documents for investment products (COM (2012) 352 final).

¹⁵ Directive 2002/92/EC of the European Parliament and of the Council of 9 December 2002 on insurance mediation

¹⁶ Directive 2004/39/EC of the European Parliament and of the Council on markets in financial instruments

¹⁷ Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council on insurance mediation (COM (2012) 360 final)

¹⁸ Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council on markets in financial instruments repealing Directive 2004/39/EC of the European Parliament and of the Council (Recast) – Precedency compromise av 10. juni 2013

Finanstilsynet peker for ordens skyld på at alle de nevnte EU-forslagene fremdeles er under behandling. Det endelige utfallet av disse tekstene, herunder virkeområdet, er p.t. dermed uklart.

2.3 Finanstilsynets vurdering

I dagens marked tilbyr verdipapirforetak, forsikringsselskaper, forsikringsagenter og banker en rekke alternative spareprodukter som i likhet med mange finansielle instrumenter tilbys forbrukere som ønsker høyere avkastning enn alminnelig innskuddsrente eller på annen måte søker å dekke tilsvarende behov som finansielle instrumenter. Finansielle instrumenter og alternative spareprodukter kan dermed framstå som like for forbrukeren. Alternative spareprodukter kan også, i likhet med mange finansielle instrumenter, ha en svært kompleks kostnads- og risikostruktur, som gjør at forbrukere i mindre grad er i stand til ivareta sine interesser.

Alternative spareprodukter innen livsforsikring selges i liten grad av livsforsikringsselskapene selv, men gjennom forsikringsagenter. Mange av forsikringsagentene er verdipapirforetak. Innskuddsbaserte produkter tilbys av verdipapirforetak og banker, som ofte har tillatelse til å yte investeringstjenester i tillegg til bankkonsesjonen. Like krav til dokumentasjon av rådgivning og salg knyttet til finansielle instrumenter og alternative spareprodukter vil hindre konkurransevridning mellom de ulike spareproduktene. Tilsvarende vil likt regelverk kunne forhindre regelverksarbitrasje.

Etter Finanstilsynets oppfatning bør salg og rådgivning av alternative spareprodukter være underlagt tilsvarende krav til dokumentasjon som salg og rådgivning av finansielle instrumenter. Dette vil kunne ha virkning på kvaliteten på den rådgivning som gis, i og med at den vil være etterprøvbar, og dermed styrke forbrukervernet. Dette vil også danne grunnlag for et mer effektivt tilsyn med rådgivning og salg av slike produkter, idet det vil være av vesentlig betydning for Finanstilsynets kontroll med at foretakene innfrir sine lovfestede plikter. En tilsvarende dokumentasjonsplikt som for finansielle instrumenter vil også ha betydning for håndteringen av kundeklager og vil kunne gjøre det lettere for kunder å vinne fram med klager der rådgivningen og salget ikke har tilfredsstilt lovens krav. Videre vil det også kunne bidra til bedre internkontroll i foretakene og en mer effektiv compliancefunksjon for de selskaper som i dag ikke dokumenterer salg og rådgivning av alternative spareprodukter i henhold til et regelverk.

Det er ventet at markedet for pensjonssparing vil øke i fremtiden. Denne utviklingen kan bidra til økt aktivitet hos tilbydere av alternative spareprodukter. Nye rammebetingelser for pensjonssparing gjennom overgang til innskuddsbaserte avtaler vil kunne lede til at en større del av pensjonssparingen kanaliseres mot livsforsikring med investeringsvalg. Det vises også til nye regler om fripoliser med investeringsvalg. I tillegg opplever en rekke markedsaktører svekket inntjening, noe som kan lede til større risiko for uønsket markedsadferd ved at produktenes iboende kompleksitet utnyttes til å høyne inntjeningen på kundenes bekostning. I en situasjon med lave innskuddsrenter kan det være mange forbrukere som tar stor risiko for å oppnå høyere avkastning. I slike tilfeller er det særlig viktig at forbrukeren forstår hva dette innebærer. Det er også en fare for at finansinstitusjonene markedsfører mer risikable produkter. På bakgrunn av disse utviklingstrekkene, er det sentralt med hensyn til forbrukervernet at det materielle rammeverket er godt tilpasset utviklingen av alternative spareprodukter i markedet. For å kunne føre tilsyn med at aktørene etterlever sine forpliktelser ved salg og rådgivning også knyttet til alternative spareprodukter, bør det foreslås endringer i kravene til dokumentasjonsplikt.

En lovfestet plikt for verdipapirforetakene til også å dokumentere sin virksomhet knyttet til alternative spareprodukter, vil i tillegg bidra til å klargjøre foretakenes forpliktelser.

Selv om det ikke foreslås innført dokumentasjonsplikt i IMD II, mener Finanstilsynet likevel at dette bør innføres for forsikringsselskaper, meglere og agenter, jf. begrunnelsen over. Dette vil særlig gjelde når det for livsforsikringsprodukter med investeringselement innføres egnethets- og hensiktsmessighetstest ved gjennomføring av IMD II. Direktivet er ikke til hinder for at dokumentasjonsplikt innføres.

Hensynet til investorbeskyttelse tilsier at en felles regulering av dokumentasjonsplikten for alternative spareprodukter innføres uten å avvente eventuell kommende EU-regulering. Norske myndigheter bør sørge for å ha nødvendige hjemler til å kreve at foretakene dokumenterer at kravene til rådgivning og salg av spareprodukter er oppfylt, uavhengig av om spareproduktet anses som et finansielt instrument eller ikke.

2.4 Forslag til regulering

Verdipapirforetak

I lys av ovennevnte, foreslår Finanstilsynet at verdipapirhandellovens krav om dokumentasjon gjøres gjeldende for hele virksomheten i et verdipapirforetak. Et slikt forslag vil også omfatte banker med tillatelse til å yte investeringstjenester. Det foreslås en endring i verdipapirhandelloven § 9-11 første ledd nr. 7, slik at verdipapirforetak skal sørge for å dokumentere sin virksomhet. Dokumentasjonsplikten vil da utvides til å gjelde hele foretakets virksomhet, herunder rådgivning og salg av alternative spareprodukter. Dette vil også medføre at bestemmelsens reelle innhold, slik den i dag praktiseres, er bedre reflektert i ordlyden. Forslaget vil også omfatte banker med verdipapirkonsesjon. Filialer av EØS-verdipapirforetak er underlagt hjemstatsreguleringen for så vidt gjelder dokumentasjonsplikten.

Banker som ikke er verdipapirforetak

Plikten til å dokumentere rådgivning og salg knyttet til innskuddsbaserte produkter foreslås gjennomført ved at det i forskriften om opplysningsplikt ved tilbud om kjøp av sammensatte produkter § 1 fjerde ledd også vises til verdipapirhandelloven § 9-11 første ledd nr. 7 om dokumentasjonsplikt. Denne løsningen fordrer en endring i finansieringsvirksomhetsloven § 2-11 som i dag gir hjemmel til å fastsette nærmere regler om gjennomføring av opplysningsplikt. Finansieringsvirksomhetsloven § 2-11 vil gjelde tilsvarende for filial av banker og andre kredittinstitusjoner med hovedsete i annen stat innen EØS, jf. filialforskriften¹⁹.

Forsikring

Det foreslås å innta dokumentasjonsplikt for tegning av forsikring og tilknyttet rådgivning i forsikringsavtaleloven og forsikringsformidlingsforskriften. Dersom dokumentasjonsplikten innføres i kapittel 11 i forsikringsavtaleloven²⁰, vil det få virkning for alle typer livsforsikringer og ikke bare de alternative spareproduktene høringsoppdraget gjelder. Omfanget av dokumentasjonsplikten må derfor begrenses. Finanstilsynet viser til at det er beskjedne beløp som er plassert i disse produktene sammenlignet med hva livsforsikringsselskapene totalt forvalter (23,1 mrd. kr til forvaltning i kapitalforsikring, livrente - og pensjonsforsikring og individuell

¹⁹ Forskrift 2. mai 1994 nr. 326 om filial av banker og andre kredittinstitusjoner med hovedsete i annen stat innen Det europeiske økonomiske samarbeidsområde, m.m.

²⁰ Lov 10. juni 2005 nr. 44 om forsikringsselskaper, pensjonsforetak og deres virksomhet mv.

pensjonssparing mot 774 mrd. kr forvaltet av livsforsikringselskapene totalt i 2009 og 20,8 mrd. til forvaltning i disse produktene mot 904 mrd. kr i livsforsikringselskapenes samlede forvaltningskapital i 2011 ifølge en kartlegging gjennomført av Finanstilsynet i 2012²¹).

Forsikringsavtaleloven kapittel 11 har overskrift "selskapets informasjonsplikt" og § 11-1 har overskrift "informasjon i forbindelse med tegningen", selv om det i § 11-1 første ledd er inntatt en rådgivningsplikt. I og med at rådgivningsplikten knyttet til tegningen av en forsikring allerede er inntatt i dette informasjonskapittelet, finner Finanstilsynet det hensiktsmessig å innta dokumentasjonsplikten knyttet til rådgivning og salg her, begrenset til livsforsikring med investeringsvalg og øvrige alternative spareprodukter, jf. forslaget til § 11-1.

Det synes ikke hensiktsmessig å innta dokumentasjonsplikt av rådgivning og salg av livsforsikring med investeringsvalg i opplysningspliktforskriften fordi forskriften kun omhandler opplysningsplikt og ikke rådgivningsplikten.

Det foreslås samtidig at forsikringsavtaleloven § 11-4 (tilsynsmyndighetens kontroll) endres slik at rådgivningsplikten også inntas i bestemmelsen med hensyn til hvem som skal føre tilsyn med at plikten blir oppfylt. Det foreslås også at det kan gis nærmere regler om rådgivningsplikten, om kravene til dokumentasjon og om hva som skal regnes som livsforsikring.

Når det gjelder forsikringsformidlere (meglere og agenter), følger det av forsikringsformidlingsforskriften § 3-1 femte ledd at et forsikringsformidlingsforetak skal ha samme informasjonsplikt som et forsikringsselskap som driver virksomhet her i landet. Dette gjelder imidlertid "informasjonsplikt" og ikke den dokumentasjonsplikten av rådgivning og salg som nå er foreslått i forsikringsavtaleloven § 11-1. Det foreslås derfor en endring i forsikringsformidlingsforskriften § 3-1 fjerde ledd. Det foreslås at rådgivning og salg av livsforsikring med investeringsvalg og øvrige alternative spareprodukter skal dokumenteres og at dokumentasjonen skal gjøres minst så fyllestgjørende at Finanstilsynet kan kontrollere om reglene er fulgt. Det foreslås dessuten en hjemmelsbestemmelse om dokumentasjon i forsikringsformidlingsloven § 5-4. Det er videre foreslått at dokumentasjon skal oppbevares i minst fem år. Dette er i samsvar med verdipapirhandelloven § 9-11 første ledd nr. 7.

Noen av filialene i Norge av utenlandske livsforsikringsselskaper (det er p.t. registret 8 filialer av utenlandske livsforsikringsselskaper (NUF)) selger alternative spareprodukter i Norge. Finanstilsynet er av den oppfatning at det bør gjelde like vilkår på dette området for alle aktører som selger i Norge når produktet selges gjennom fast forretningssted (filial) i Norge. Dokumentasjonsplikten av rådgivning og salg inkludert fastsatte forskrifter bør dermed gjelde også for disses salg av de aktuelle produkter. Finanstilsynet legger til grunn at dokumentasjonsplikten ikke kan regnes som en del av regelverket som gjelder for forsikringsavtalen, slik at lovvalgsloven²² (som angir at en avtale om tegning av livsforsikring står under lovgivningen i det land der forpliktelsen består) ikke vil komme til anvendelse. Derfor er det foreslått tatt inn i forsikringsavtaleloven § 11-1 første ledd at bestemmelsene i første ledd gjelder for filial av forsikringsselskap med hovedsete i annen stat i Det europeiske økonomiske samarbeidsområde. Finanstilsynet antar at restriksjonsforbudet (EU-domstolens doktrine om allmenne hensyn) og praktiske hensyn medfører at dokumentasjonsplikten ikke kan eller bør gjøres gjeldende ved grensekryssende salg fra utenlandske forsikringsselskaper innen EØS.

²¹ Informasjon og rådgivning ved salg av individuelle livsforsikringsprodukter med investeringsvalg der kunden tar investeringsbeslutningene

²² Lov 27. november 1992 nr. 111 om lovvalg i forsikring (forsikringslovvalgsloven)

Utenlandske forsikringsmeglere registrert i en annen EØS-stat som driver virksomhet gjennom filial eller grensekryssende i Norge er, med ett unntak, underlagt samme rådgivnings- og informasjonspliktregler som norske forsikringsmeglere, jf. forsikringsformidlingsloven § 8-2 første ledd. Denne bestemmelsen viser til § 5-4, slik at den foreslåtte dokumentasjonsplikten i forskriften § 3-4 også vil gjelde for slike utenlandske forsikringsmeglere. I tråd med dette foreslås at også lovens § 5-5, som setter krav til skriftlighet etc., gjøres gjeldende for slike utenlandske forsikringsmeglere.

Forsikringsagenter i Norge registrert i annen EØS-stat kan begynne sin virksomhet i Norge når det er gitt melding til vedkommende myndighet i hjemlandet, jf. forsikringsformidlingsloven § 8-2 annet ledd. Norske myndigheter har valgt ikke å stille krav om notifikasjoner vedrørende forsikringsagentvirksomhet. Det er i forsikringsformidlingsloven med forskrift ingen opplisting av hvilke norske regler som da gjelder, slik som for forsikringsmeglere i forsikringsformidlingsloven § 8-2 første ledd, jf. at loven er basert på forsikringsformidlingsdirektivet (IMD). Finanstilsynet foreslår en endring i forsikringsformidlingsloven § 8-2 annet ledd slik at lovens §§ 5-4 og 5-5, og da indirekte også den foreslåtte endring i forsikringsformidlingsforskriften § 3-1 fjerde ledd om dokumentasjonsplikt, også vil gjelde for filial av forsikringsagent registrert i annen EØS-stat; noe Finanstilsynet mener at det bør.

3. SALG OG RÅDGIVNING AV ALTERNATIVE SPAREPRODUKTER

Finanstilsynet er bedt om å vurdere om det er nødvendig å konkretisere de materielle krav til verdipapirforetakenes salg og rådgivning knyttet til alternative spareprodukter. Finanstilsynet har også foretatt en slik vurdering for banker og forsikringsselskap.

3.1 Gjeldende rett

Verdipapirforetak

Når verdipapirforetak selger og yter rådgivning i tilknytning til alternative spareprodukter, er de underlagt det generelle kravet om god forretningsskikk i verdipapirhandelloven § 10-11 første ledd. Dette innebærer blant annet at foretakene skal påse at kundens interesser og markedets integritet blir ivaretatt på beste måte. Ettersom salg og rådgivning knyttet til alternative spareprodukter ikke er å anse som ytelse av investeringstjenester, er det imidlertid ikke krav om at foretaket gjennomfører såkalt egnethetstest (jf. § 10-11 fjerde ledd) eller hensiktsmessighetstest (jf. § 10-11 femte ledd). Heller ikke øvrige krav i § 10-11 som er direkte knyttet til investeringstjenestevirksomhet gjelder for virksomhet knyttet til alternative spareprodukter.

Banker som ikke er verdipapirforetak

Banker er i dag underlagt krav om blant annet å utføre egnethetstest og hensiktsmessighetstest ved rådgivning og salg av innskuddsbaserte produkter (avsnitt 2.1), men er ikke underlagt de generelle kravene i verdipapirhandelloven om god forretningsskikk. Kravene til informasjon i forskrift om sammensatte produkter er til dels svært detaljerte og omfatter også retningslinjer for rådgivningen, jf. at en rekke av bestemmelsene om investorbeskyttelse i verdipapirforskriften kapittel 10 er gjort gjeldende for finansinstitusjoners salg av og rådgivning av sammensatte produkter. Det vises til at finansinstitusjonene skal ha rutiner for å klassifisere kundene som henholdsvis profesjonelle, ikke-profesjonelle eller kvalifiserte motparter i forhold til produkter, tjenester og transaksjoner. Ved egnethetstesten av kunden skal det innhentes

nødvendige opplysninger om kundens kunnskap om og erfaring med sammensatte produkter, samt kundens finansielle situasjon.

Forsikring

Forsikringsselskaper og forsikringsagenter er i dag ikke underlagt en god forretningsskikkstandard. Forsikringsformidlingsloven har en bestemmelse om god meglerskikk for forsikringsmegler, jf. § 5-2, og i forsikringsvirksomhetsloven § 9-7 syvende ledd er det krav om overholdelse av god forretningsskikk og krav om at det ikke skjer urimelig forskjellsbehandling av kunder ved valg og endring av eiendeler som allokteres til de kundeporteføljer og den selskapsporteføljen som selskapets forvaltningskapital etter lovens § 9-7 skal inndeles i.

3.2 Finanstilsynets vurdering

Verdipapirforetak

Alternative spareprodukter tilbys investorer på lik linje med finansielle instrumenter. Ofte vil heller ikke kunden selv være opptatt av hvilken type produkt han investerer i. For å ivareta investorbeskyttelseshensyn, anser Finanstilsynet at regelverket for salg og rådgivning av alternative spareprodukter bør være tilsvarende det som gjelder for finansielle instrumenter. Finanstilsynet har i praksis sett at verdipapirforetakene i stor grad legger samme rutiner til grunn for sin virksomhet, uavhengig av hvilken type produkt det er knyttet til. Virksomhet i tilknytning til selskapsandeler som KS og ANS er allerede underlagt bestemmelsene i verdipapirhandelloven § 10-11, jf. § 9-1 fjerde ledd. Det antas derfor at en endring som innebærer at salg og rådgivning av alternative spareprodukter underlegges samme krav som finansielle instrumenter ikke innebærer kostnader av betydning for verdipapirforetakene.

Banker som ikke er verdipapirforetak

For å ivareta hensynet til investorbeskyttelse, foreslår Finanstilsynet at bestemmelsen om god forretningsskikk i verdipapirhandelloven også gjøres gjeldende for bankene ved salg og rådgivning i tilknytning til alternative spareprodukter. Dette innebærer blant annet at bankene etter loven må påse at kundens interesser og markedets integritet blir ivaretatt på beste måte, og at bankene må gi kundene nærmere bestemte opplysninger slik at kunden i rimelig grad er i stand til å forstå arten av og risikoen knyttet til tjenesten og de produktene som tilbys og dermed være i stand til å fatte en informert investeringsbeslutning. Løsningen vil innebære at de samme kravene gjelder uavhengig av om det er verdipapirforetak eller bank som selger produktet.

Forsikring

For å tydeliggjøre den rådgivning som skal dokumenteres på forsikringsområdet, foreslår Finanstilsynet en justering av ordlyden i forsikringsavtaleloven § 11-1 og å innta rådgivning i kapittelets overskrift og i overskriften til § 11-1. Bestemmelsen bruker begrepet "forsikringsbehov" og "forsikring", men må forstås som at selskapet skal opplyse om relevante egenskaper ved de produkter forsikringsselskapet selger. Når mange av forsikringsproduktene etter hvert har et stort innslag av sparing, må bestemmelsen ses i lys av hvilke opplysninger som da er relevante for forsikringstaker. Når det nå foreslås en samordning av reglene om rådgivning knyttet til verdipapirforetaks og bankers salg av alternative spareprodukter, foreslår Finanstilsynet at det tydeliggjøres at rådgivningen skal omfatte både forsikrings- og sparebehov.

Finanstilsynet legger til grunn at dette er i samsvar med gjeldende rett for alternative spareprodukter, jf. kartlegging nevnt i punkt 2.4 og endelig rapport til selskapene. For disse produktene er det viktig å avdekke kundens forsikrings- og sparebehov før tegning, at

produktene det rådgis om er egnet til å dekke dette behovet og å klargjøre hvem produktet ikke egner seg for. Det må også gis råd om risikoen i ulike investeringsvalgmuligheter ved tegningen og dessuten ved senere bytter av investeringer til risikofylte investeringer²³. Det er ikke lempeligere informasjons- og rådgivningsregler for nettsalg av de aktuelle produktene. Ved rådgivningen må det tas hensyn til kundens erfaring og kompetanse.

Det foreslås ikke bestemmelser om god forretningsskikk for forsikring. Et krav til god forretningsskikk vil kreve et større utredningsarbeid og Finanstilsynet viser dessuten til at det i IMD II er foreslått bestemmelser om god forretningsskikk og at det for livsforsikringsprodukter med investeringselement er foreslått egnethetstest og hensiktsmessighetstest ved henholdsvis rådgivning og salg, jf. punkt 2.2.

3.3 Forslag til regulering

Verdipapirforetak

Finanstilsynet foreslår å tilføre et nytt ledd til verdipapirhandelloven § 10-11 som utvider bestemmelsene i § 10-11 med tilhørende forskrifter til å gjelde tilsvarende for tjenester nevnt i § 2-1 første ledd nr. 1 til 6 som ytes på forretningsmessig basis i forbindelse med alternative spareprodukter. Bestemmelsen får dermed også anvendelse på andre tjenester som ytes i tilknytning til alternative spareprodukter, ikke bare ved salg og rådgivning.

På denne måten unngår man problemer med hensyn til tolking av "salg" og "rådgivning" knyttet til alternative spareprodukter. Verdipapirhandelloven § 10-11 benytter konkrete investerings-tjenester eller "investeringstjenester" som koblingsbegrep, men det anses tilstrekkelig å presisere i verdipapirhandelloven § 10-11 tolvte ledd at bestemmelsene gjelder tilsvarende for de nevnte tjenester i forbindelse med alternative spareprodukter.

Finanstilsynet anser det videre hensiktsmessig å definere begrepet alternative spareprodukter i loven for å klargjøre hvilke produkter som er omfattet. Alternative spareprodukter foreslås definert som produkter som ikke er finansielle instrumenter, og hvor utbetaling til investor er knyttet til markedsverdi, avkastning eller andre former for avkastningsmål, som finansielle indekser, av finansielle instrumenter eller andre formuesgoder. Eksemplifiseringen av andre former for avkastningsmål er ikke ment å være uttømmende. Andre finansielle måleenheter vil også omfattes. Det foreslås å ta inn definisjonen i verdipapirhandelloven § 2-4 sjette ledd. Definisjonen tar utgangspunkt i EU-kommisjonens definisjon av et PRIPs-produkt, sitert under punkt 1.3.

Finanstilsynet erkjenner at det er vanskelig å finne en definisjon på alternative spareprodukter. Hensikten med definisjonen er å omfatte de produkter som følger av oppdragets ramme, det vil si produkter som fortøner seg likt eller oppgir eller søker å dekke tilsvarende behov hos forbrukerne. Forbrukerens behov er i denne sammenheng å oppnå en avkastning som overstiger alminnelig, risikofri innskuddsrente. I bytte mot utsikten/muligheten for slik avkastning må forbrukeren ta markedsrisiko. Forbrukeren kan ta markedsrisiko ved å eksponere det investerte beløp mot et omsatt produkt. Når verdien er knyttet mot underliggende markedssvingninger, risikerer ikke bare forbrukeren at avkastningen blir lavere enn alminnelig innskuddsrente, men også at verdien av det innskutte beløp forringes og i verste fall går tapt.

²³ For eksempel produkter som er komplekse, har lav likviditet, innebygd giring som ETN og warrants.

Definisjonen av alternative spareprodukter er særlig ment å ramme innskuddsbaserte sammensatte produkter og livsforsikring med investeringsvalg, samt øvrige produkter som er omtalt i punkt 1.3 ovenfor. Samtidig er det ønskelig å definere begrepet slik at også framtidige produkter som faller innenfor oppdraget rammes.

I motsetning til PRIPs, framhever ikke den foreslåtte definisjonen mekanismene for pakking/strukturering i særlig grad. I stedet er eksponeringen formulert som "knyttet til". Det bygger på den vurdering at det ikke er nødvendig å beskrive ulike måter å eksponere et investert beløp mot markedssvingninger. Det anses tilstrekkelig å angi at denne eksponeringen er til stede.

For å ivareta behovet for eventuelle presiseringer i definisjonen som følge av utviklingen i markedet, foreslår Finanstilsynet at det fastsettes hjemmel til å gi utfyllende forskrifter.

Banker som ikke er verdipapirforetak

Det foreslås at kravene til god forretningsskikk gjøres gjeldende ved at det i forskriften om opplysningsplikt ved tilbud om kjøp av sammensatte produkter § 1 fjerde ledd også vises til verdipapirhandelloven § 10-11.

Forsikring

Det foreslås at det i forsikringsavtaleloven § 11-1 tydeliggjøres at rådgivningen skal omfatte både forsikrings- og sparebehov. Rådgivningen knyttet til sparebehov vil da gjelde kun livsforsikring med investeringsvalg og øvrige alternative spareprodukter.

4. LYDOPPTAK AV TELEFONSAMTALER MV.

4.1 Gjeldende rett

Verdipapirforetak har plikt til å foreta lydopptak av alle telefonsamtaler i tilknytning til ytelse av investeringstjenestene som omhandlet i verdipapirhandelloven § 2-1 første ledd nr. 1 til og med nr. 6, jf. verdipapirhandelloven § 10-17 første ledd, jf. verdipapirforskriften § 10-31 første ledd. Lydopptaksplikten gjelder også for banker med tillatelse til å yte investeringstjenester.

Bestemmelser om lydopptak ble først gitt i forskrift 7. november 2003 nr. 1322 om verdipapirforetaks plikt til å foreta lydopptak av mottatte oppdrag og til oppbevaring av dokumentasjon vedrørende ordremottak. Forskriften ble videreført i § 10-31 følgende i verdipapirforskriften til verdipapirhandelloven av 2007 og ble ved forskrift 16. desember 2009 nr. 1556 utvidet til å gjelde lydopptak av telefonsamtaler knyttet til yting av alle investerings-tjenester med unntak av drift av multilateral handelsfasilitet. Ved samme forskrift ble unntakene fra forskriften som gjaldt for verdipapirforetak, herunder også kredittinstitusjoner og filialer av disse, med begrenset tjenestespekter (mottak og formidling av ordre og investeringsrådgivning) opphevet. Endringene skjedde først med virkning fra 1. april 2011.

Med virkning fra 1. januar 2013 ble det konsesjonsplikt for tjenester tilsvarende investerings-tjenester som nevnt i vphl. § 2-1 første ledd nr. 1 til 6 som ytes på forretningsmessig basis i forbindelse med andeler i selskaper som reguleres i selskapsloven, typisk ansvarlige selskap, kommandittselskap og indre selskap. Bestemmelsene i vphl. kapittel 9 og 10 og forskrifter gitt i medhold av disse, herunder lydopptaksreglene, gjelder tilsvarende (med visse unntak) ved yting av disse tjenestene, jf. vphl. § 9-1 tredje og fjerde ledd.

Lydopptakplikten er knyttet til yting av investeringstjenester, og dermed til finansielle instrumenter. Verdipapirforetaks salg og rådgivning knyttet til alternative spareprodukter er derfor ikke omfattet av lydopptakplikten. Det er heller ikke plikt til lydopptak ved salg og rådgivning som utføres av finansinstitusjoner, inkludert forsikringsselskaper, forsikringsagenter og forsikringsmeglere.

4.2 Europeisk regulering på området

I forslaget til endring i forsikringsformidlingsdirektivet (IMD II) er det ikke forslag om innføring av lydopptakspunkt.

MiFID inneholder i dag ingen plikt til lydopptak, og det framkommer i Gjennomføringsdirektivet²⁴ art. 51 nr. 4 at dokumentasjonspliktbestemmelsene i MiFID ikke er til hinder for at medlemsstatene innfører krav knyttet til lydopptak eller lagring av elektronisk kommunikasjon.

Forslaget til endringer i MiFID inneholder på nåværende tidspunkt et forslag om å innføre plikt til lydopptak ved ytelse av investeringstjenesten egenhandel og ved ytelse av investerings-tjenestene mottak og formidling av ordre og utførelse av ordre på vegne av kunde.

4.3 Finanstilsynets vurdering og forslag til regulering

Verdipapirforetak

Lydopptakplikten muliggjør et effektivt tilsyn med adferdsreglene i verdipapirhandelloven kapittel 3, herunder forbudet mot innsidehandel og markedsmanipulasjon. Lydopptak skaper dessuten notoritet for ordrer og øvrige telefonsamtaler knyttet til investeringstjenester, og er dermed konfliktforebyggende og egnet til å løse privatrettslige konflikter mellom kunde og foretak. Videre styrkes verdipapirforetaks internkontroll fordi foretaket ved stikkprøver kan kontrollere ansattes adferd i møte med kunder gjennom telefonsamtaler. Lydopptak kan bidra til bedre etterlevelse av regelverkets krav til kundebehandling. Endelig styrker lydopptak Finanstilsynets mulighet til å føre en effektiv kontroll med verdipapirforetaks etterlevelse av blant annet kravet til god forretningsskikk. Skriftlig dokumentasjon er i mindre grad egnet til å avdekke tilfeller hvor den ansatte gir villedende informasjon, er pågående mv. Finanstilsynets mulighet for gjennom lydopptak å avdekke slike tilfeller styrker investorbeskyttelsen. Finanstilsynet har ved flere tilsyn avdekket brudd på kravet til god forretningsskikk gjennom kontroll av lydopptak.

Nevnte hensyn gjør seg i det vesentlige også gjeldende ved salg og rådgivning knyttet til alternative spareprodukter. Særlig behovet for en styrket investorbeskyttelse på dette området taler for en utvidelse av lydopptakplikten.

Lydopptak er et inngrep i verdipapirforetaks ansattes og kunders rett til privatliv. Imidlertid vil ikke den aktuelle utvidelsen være en vesentlig krenkelse all den tid den samme kundegruppen av de samme ansatte som regel allerede vil tilbys finansielle instrumenter.

Det er, som nevnt, Finanstilsynets erfaring at de fleste verdipapirforetak i sin tjenesteutøvelse ikke skiller mellom alternative spareprodukter og finansielle instrumenter. Virksomhet knyttet til selskapsandeler som KS og ANS er også underlagt plikt til lydopptak, jf. § 9-1 fjerde ledd.

²⁴ Commission Directive 2006/73/EC implementing Directive 2004/39 of the European Parliament and of the Council as regards organizational requirements and operating conditions for investment firms and defined terms for the purposes of that Directive

Dermed følger de fleste verdipapirforetak allerede rutiner for lydopptak ved salg og rådgivning knyttet til alternative spareprodukter.

De samme hensynene som tilsier at lydopptaksplikten bør utvides til å gjelde for telefonsamtaler knyttet til salg og rådgivning om alternative spareprodukter tilsier også at verdipapirforetakene bør pålegges å dokumentere og oppbevare elektronisk kommunikasjon i tilknytning til disse produktene og ikke bare for finansielle instrumenter. Dette kan være bruk av e-post, SMS, Bloomberg, Reuters Messenger, MSN, Facebook og ulike chattekanaler på Internett. En utvidelse av lydopptaksplikten til å omfatte alternative spareprodukter uten å utvide plikten til å dokumentere annen elektronisk kommunikasjon vil gi liten sammenheng i regelverket. Finanstilsynet foreslår derfor å utvide plikten til å dokumentere elektronisk kommunikasjon etter verdipapirhandelloven § 10-17 nr. 2, jf. verdipapirforskriften § 10-31 annet ledd til også å omfatte ytelse av investeringstjenester i tilknytning til alternative spareprodukter.

Det foreslås at lydopptaksplikten knyttet til alternative spareprodukter gjøres gjeldende for alle tjenester og ikke bare for rådgivning og salg, slik det også er for finansielle instrumenter og KS/ANS.

Finanstilsynet foreslår å utvide lydopptaksplikten til telefonsamtaler som gjelder alternative spareprodukter ved å ta inn at dette også er omfattet av lydopptaksplikten i verdipapirhandelloven § 10-17 nr. 1. Det er ikke nødvendig å gjøre endringer i § 10-17 nr. 2 om elektronisk kommunikasjon, da denne bestemmelsen viser til nr. 1. Det foreslås at det gjøres tilsvarende endring i verdipapirforskriften § 10-31. Dermed vil også bestemmelser om gjenfinning, oppbevaring, informasjonsplikt og innsynsrett gjelde tilsvarende for disse produktene. Utvidelsen vil også omfatte filialer i Norge av EØS-verdipapirforetak.

Finanstilsynet peker for ordens skyld på at regelverket knyttet til lydopptak i dag krever at verdipapirforetaket ved etablering av kundeforholdet skriftlig skal opplyse alle kunder blant annet om at det gjøres lydopptak. I praksis gjøres dette ved at slik informasjon tas inn i verdipapirforetakenes forretningsvilkår og på hjemmesider. Datatilsynet har 8. juli 2013 til et verdipapirforetak uttalt at det også må informeres i forkant av at lydopptaket igangsettes, gjerne som automatisk opplest beskjed, til innringere som ikke er kunder og ikke har mottatt forretningsvilkår. Finanstilsynet er kjent med at det p.t. er uenighet mellom verdipapirforetak og Datatilsynet på dette punkt samt når det gjelder omfanget av kunders innsynsrett i de lydopptak som er gjort.

Oppbevaringsplikten for lydopptak er tre år, jf. verdipapirforskriften § 10-33 første ledd, mens den for øvrig dokumentasjon er fem år, jf. verdipapirhandelloven § 9-11 første ledd nr.7. Denne ulikheten har medført at det har oppstått uklarhet om oppbevaringsplikten for lydopptak når opptaket anses å være en del av foretakets dokumentasjon av virksomheten.

Finanstilsynet foreslår at oppbevaringsplikten for lydopptak og dokumentasjon av kommunikasjon gjennom andre kommunikasjonskanaler endres til fem år. Dette vil hindre uklarhet om plikten til oppbevaring og gi bedre sammenheng i regelverket.

Banker som ikke er verdipapirforetak

I forskrift om sammensatte produkter § 1 er som nevnt en rekke av bestemmelsene om investorbeskyttelse i verdipapirforskriften kapittel 10 gjort gjeldende for rådgivning og salg av sammensatte produkter. Bestemmelsene om lydopptak (§§ 10-31 til 10-35) er imidlertid ikke

gitt tilsvarende anvendelse. Det er i dag 9 forretningsbanker og 90 sparebanker som ikke er verdipapirforetak, og som dermed ikke er underlagt lydopptakskravene i verdipapirhandelloven og tilhørende forskrift.

For verdipapirforetak, pekes det ovenfor på at lydopptak av telefonsamtaler muliggjør et effektivt tilsyn, og at institusjonenes internkontroll styrkes. Det er også vist til at lydopptak er egnet til å løse privatrettslige konflikter mellom institusjon og kunde, og til å avdekke tilfeller hvor selger gir villedende informasjon mv. Disse hensyn gjør seg gjeldende også ved bankers rådgivning og salg av sammensatte produkter.

Utestående volum i sammensatte produkter i norske banker utgjorde 30 milliarder kroner i juni 2008, men nærmet seg null i desember 2012. Selv om plasseringer i sammensatte produkter i dag er vesentlig redusert, og det i forhold til bankenes totale salg vil innebære økte kostnader å installere utstyr for lydopptak og drifte dette kun for disse produktene, tilsier hensynet til styrket forbrukervern at kunder som tilbys innskuddsbaserte sammensatte produkter bør få den samme beskyttelse uavhengig av om det er et verdipapirforetak eller en bank som tilbyr produktet. Det bør også tas i betraktning at banker konkurrerer på det samme markedet som verdipapirforetak, og at ulik regulering av hvorvidt rådgivning og salg av sammensatte produkter skal underlegges plikt til lydopptak vil kunne føre til en konkurransevridning og regelverksarbitrasje. Finanstilsynet mener at hensynet til investorbeskyttelse tilsier at også banker skal underlegges en plikt til lydopptak ved salg og rådgivning av sammensatte produkter. Dette gjelder selv om lydopptak i bank vil medføre stor grad av overskuddsinformasjon, som pliktes slettet, noe som vil medføre kostnader. Lydopptak kan av enkelte oppleves som et inngrep i ansattes og kunders rett til privatliv. Finanstilsynet legger imidlertid avgjørende vekt på investorbeskyttelseshensyn.

Finanstilsynet foreslår at reglene om lydopptak ved telefonsamtaler og plikt til dokumentasjon av annen type kommunikasjon gis tilsvarende anvendelse for finansinstitusjoners rådgivning og salg av sammensatte produkter. Dette kan enklest gjøres ved å fjerne henvisningen til § 10-31 til § 10-35 (slik at §§ 10-36 og 10-37 i verdipapirforskriften gjenstår) i § 1 siste ledd i forskrift om sammensatte produkter. Dermed vil alle bestemmelser knyttet til lydopptak i verdipapirforskriften få anvendelse: selve lydopptaks- og dokumentasjonsplikten, gjenfinning, oppbevaring, informasjonsplikt og innsynsrett. Den foreslåtte endringen for verdipapirforetak om at oppbevaringstiden endres fra 3 til 5 år, vil få tilsvarende virkning for banker. Innføring av slike lydopptaks- og dokumentasjonsplikter fordrer også en endring i finansieringsvirksomhetsloven § 2-11. En endring av finansieringsvirksomhetsloven § 2-11 med forskrifter, vil også få virkning for norske filialer av banker med hovedsete i annen stat innen EØS.

Forsikring

Finanstilsynet mener at også forsikringsselskaper og forsikringsformidlere bør underlegges en plikt til lydopptak og plikt til dokumentasjon av annen type kommunikasjon ved salg og rådgivning av livsforsikring med investeringsvalg og øvrige alternative spareprodukter, selv om det kan påføre virksomhetene merkostnader. Som nevnt ovenfor, kan lydopptak av enkelte oppleves som et inngrep i ansattes og kunders rett til privatliv. Finanstilsynet legger imidlertid avgjørende vekt på styrket forbrukervern.

Begrunnelsen er den samme som i forrige avsnitt om banker som ikke er verdipapirforetak: effektivt tilsyn, styrket internkontroll, løsning av privatrettslige konflikter mellom institusjon og kunde, avdekking av villedende informasjon mv., samt at hensynet til styrket forbrukervern tilsier at kunder som tilbys de aktuelle forsikringsprodukter bør få den samme beskyttelse

uavhengig av om det er verdipapirforetak, bank eller forsikringsselskap som tilbyr produktet. Det vises også til faren for konkurransevridning og regelverksarbitrasje. Det forventes dessuten økt aktivitet hos tilbydere i markedet for pensjonssparing, nye rammebetingelser for pensjonssparing gjennom overgang til innskuddsbaserte avtaler og mulig større kanalisering til pensjonssparing med investeringsvalg, jf. punkt 2.3, noe som tilsier at det må legges vekt på investorbeskyttelse. Det kan heller ikke utelukkes at også fripoliser med investeringsvalg senere omfattes av lydopptaksreglene. Uansett må sammensatte produkter og livsforsikring med investeringsvalg her reguleres likt.

Det er i dag 12 norske livsforsikringsselskaper. De utgjør dermed et betydelige færre antall enn forretnings- og sparebankene som i dag ikke er underlagt lydopptakskrav nevnt over.

Selv om livsforsikring med investeringsvalg i dag utgjør en liten del av det totale salg av livsforsikringer, jf. punkt 2.4, utgjør dette salget et større volum enn bankenes salg av sammensatte spareprodukter, jf. avsnittet over om banker.

En liten del av disse produktene selges av forsikringsselskapene selv. De selges av agenter inkludert verdipapirforetak, jf. Finanstilsynets kartlegging nevnt under punkt 2.4. I og med at mange av agentene er verdipapirforetak, eller man har valgt å følge verdipapirhandelloven / verdipapirforskriften, er salget av de aktuelle produktene i stor grad underlagt regelverket for salg av finansielle instrumenter. Plikten til å fjerne overskuddsinformasjon i lydopptak hos livsforsikringsselskapene vil imidlertid medføre visse kostnader.

Finanstilsynet foreslår at det inntas plikt til lydopptak og dokumentasjon av annen type kommunikasjon knyttet til forsikringsselskapenes rådgivning og salg av livsforsikring med investeringsvalg mv. i forsikringsavtaleloven § 11-1. Det foreslås dessuten en hjemmel i forsikringsavtaleloven § 11-4 til å gi forskrifter om krav knyttet til lydopptaksplikten av telefonsamtaler og til dokumentasjon av annen type kommunikasjon. Det antas at det kan fastsettes forskrifter tilsvarende verdipapirforskriften §§ 10-31 til 10-35.

Når det gjelder forsikringsformidlere synes ikke forsikringsformidlingsforskriften § 3-1 fjerde ledd å være egnet til å fastsette lydopptaksplikt. Det vises til at forsikringsformidlingsloven § 5-4, som gjelder forsikringsmeglere, kun hjemler forskrift om "informasjon" og forskriften § 3-1 fjerde ledd kun gjelder informasjon og råd og den foreslåtte dokumentasjonsplikt av rådgivning og salg knyttet til livsforsikring med investeringsvalg og øvrige alternative spareprodukter. Plikt til lydopptak er et inngripende virkemiddel og bør ha klar hjemmel. Det foreslås dermed at det fastsettes i forsikringsformidlingsloven § 5-4 at forsikringsmeglingsforetak skal foreta lydopptak av alle telefonsamtaler knyttet til rådgivning og salg av livsforsikring med investeringsvalg og øvrige alternative spareprodukter og at de skal etablere betryggende rutiner for dokumentasjon av kommunikasjon gjennom andre kommunikasjonskanaler når disse benyttes i tilknytning til rådgivning og salg av slike produkter. Samtidig foreslås en endring av overskriften. Der foreslås også hjemmel for forskrifter om lydopptak mv. Det antas at det kan fastsettes forskrifter tilsvarende verdipapirforskriften §§ 10-31 til 10-35, inkludert informasjonsplikt. Det følger av forsikringsformidlingsloven § 7-7 at bestemmelsene i §§ 5-3 til 5-5 gjelder tilsvarende for forsikringsagentvirksomhet. En endring av forsikringsformidlingsloven § 5-4 vil dermed også få virkning for agenter.

Finanstilsynet er, som nevnt, av den oppfatning av det bør gjelde like vilkår på dette området for alle aktører som selger de aktuelle produktene i Norge når produktet selges gjennom fast

forretningssted (filial) i Norge. Lydopptakplikten og dokumentasjon av andre kommunikasjonskanaler av rådgivning og salg inkludert fastsatte forskrifter bør dermed gjelde også for filialene i Norge av utenlandske livsforsikringsselskaper. Bestemmelser om dette er foreslått tatt inn i forsikringsavtaleloven § 11-1 første ledd. Finanstilsynet antar at restriksjonsforbudet (EU-domstolens doktrine om allmenne hensyn) og praktiske hensyn medfører at plikten ikke kan eller bør gjøres gjeldende ved grensekryssende salg fra utenlandske forsikringsselskap innen EØS.

I forsikringsformidlingsloven § 8-2 første ledd, om hvilke bestemmelser som gjelder for forsikringsmeglere registrert i annen EØS-stat, er lovens § 5-4 med i oppregningen. For filial av forsikringsagent med hovedsete i annen stat i EØS er det foreslått endring i forsikringsformidlingsloven § 8-2 annet ledd ved at lovens § 5-4 skal gjelde. Dermed vil disse meglere og agenter som driver virksomhet i Norge også få plikt til lydopptak av telefonsamtaler og etablering av betryggende rutiner for dokumentasjon av kommunikasjon gjennom andre kommunikasjonskanaler og bli underlagt eventuell forskrift.

5. ADMINISTRATIVE OG ØKONOMISKE KONSEKVENSER

Innføring av den beskrevne dokumentasjonsplikten og de konkretiserte materielle krav vil kunne innebære noe økte kostnader for de foretak som i dag ikke er underlagt slik plikt i regelverket. Som nevnt har imidlertid Finanstilsynet i praksis forutsatt at hele virksomheten til verdipapirforetak kan dokumenteres og også virksomheten til deres underagenter som selger forsikringsprodukter på deres vegne. I tillegg kommer at verdipapirforetak, banker og finansieringsselskaper bør dokumentere som anbefalt i rundskriv 15/2006 og 4/2008 vedrørende sammensatte produkter. Det følger dessuten av risikostyringsforskriften at selskapet skal ha hensiktsmessige systemer for risikostyring og internkontroll. Det vises også til finansieringsvirksomhetsloven²⁵ § 2-9 om krav til virksomheten, som også gjelder for forsikringsselskaper. Finansinstitusjoner, inkludert forsikringsselskaper, som er tilsluttet Finans Norge følger videre bransjestandarden for god rådgivningsskikk, som også omfatter dokumentasjonsplikt. Flere selskaper er dessuten i dag allerede underlagt en del skriftlighetskrav for så vidt gjelder informasjon til kunder. Finanstilsynet legger derfor til grunn at innføring av dokumentasjonsplikt for alternative spareprodukter ikke vil være uforholdsmessig tyngende for disse foretakene.

Når det gjelder innføring av lydopptak av telefonsamtaler og dokumentasjon av annen type kommunikasjon, er verdipapirforetak allerede forpliktet til å ha fungerende løsninger for dette ved ytelse av tjenester knyttet til finansielle instrumenter. En økning av omfanget vil antagelig ikke utgjøre en kostnadsøkning av betydning. Dessuten foretar verdipapirforetak i stor grad allerede lydopptak av telefonsamtaler og dokumenterer annen type kommunikasjon knyttet til alternative spareprodukter. Opptakene er i dag ikke omfattet av lydopptakplikten og er dermed overskuddsmateriale som pliktes slettet. Kostnadene forbundet ved å identifisere og slette dette materialet antas å være høyere enn kostnadene ved å utvide opptakenes omfang. Forslaget om å forlenge oppbevaringsplikten for lydopptak og dokumentasjon av kommunikasjon gjennom andre kommunikasjonskanaler til fem år antas heller ikke å medføre kostnader av vesentlig betydning for verdipapirforetakene.

For finansinstitusjoner inkludert forsikringsselskaper som i dag ikke har lydopptakplikt, vil plikt til lydopptak og dokumentasjon av annen type kommunikasjon knyttet til salg av alternative spareprodukter innebære økte kostnader. Dette vil omfatte direkte kostnader knyttet

²⁵ Lov 10. juni 1988 nr. 40 om finansieringsvirksomhet og finansinstitusjoner

til å installere utstyr for lydopptak og drifte dette, samt mer indirekte kostnader knyttet til opplæring og etablering av rutiner for opptak, gjenfinning, oppbevaring, informasjon, innsyn osv. og sletting av overskuddsinformasjonen. Selv om de direkte kostnadene og tekniske utfordringene ved installasjon og drift er redusert siden dette ble implementert hos verdipapirforetakene, erkjenner Finanstilsynet at kostnadene ved etterlevelse av foreslått regelverk for flere mindre finansinstitusjoner kan være relativt store. Dette vil særlig gjelde for de institusjoner som per i dag har liten eller ingen omsetning av alternative spareprodukter. Når Finanstilsynet allikevel anbefaler en lydopptakspflicht, har tilsynet lagt avgjørende vekt på de erfaringer Finanstilsynet har gjort ved bruk av lydopptak i sitt tilsynsarbeid for å kontrollere at sentrale bestemmelser knyttet til forbrukerbeskyttelse blir ivaretatt hos verdipapirforetak, jf. punkt 4.3, samt behovet for at lydopptakssystemer er på plass når salget av alternative spareprodukter forventes å øke som følge av bl.a. oppmerksomhet rundt egen pensjonssparing og markedstrender for øvrig.

Dersom foretaket i sin forretningsstrategi og gjennom sine rutiner nedfeller at salg og rådgivning ikke skal ytes over telefon, men kun i møter og ved hjelp av skriftlig dokumentasjon, vil det ikke bli påkrevet med lydopptak. Det kan imidlertid ikke utelukkes at enkelte av foretakene som følge av forslaget vil slutte å selge denne typen produkter.

Finanstilsynet antar at ikrafttredelsestidspunktet for lydopptak mv. for finansinstitusjoner inkludert forsikringsselskaper bør fastsettes slik at institusjonene gis en rimelig frist til å innrette seg.

1 vedlegg

Vedlegg

FORSLAG TIL ENDRINGER I REGELVERK

I

Utkast til lov om endringer i lov 29. juni 2007 nr. 75 om verdipapirhandel (verdipapirhandelloven)

I lov om verdipapirhandel gjøres følgende endringer:

§ 2-4 nytt sjettede ledd skal lyde:

Med alternative spareprodukter menes produkter som ikke er finansielle instrumenter, og hvor utbetaling til investor er knyttet til markedsverdi, avkastning eller andre former for avkastningsmål, som finansielle indekser, av finansielle instrumenter eller andre formuesgoder. Departementet kan gi nærmere regler om hva som skal anses som alternative spareprodukter.

§ 9-11 første ledd nr. 7 skal lyde:

sørger for å dokumentere sin virksomhet minst så fyllestgjørende at Finanstilsynet kan kontrollere om de regler Finanstilsynet har ansvar for, er overholdt. *Slik dokumentasjon skal oppbevares i minst fem år. Finanstilsynet skal ha tilgang til og føre tilsyn med norske filialer av utenlandske verdipapirforetaks dokumentasjon av virksomheten, jf. §§ 9-24 og 9-25,*

§ 10-11 tolvte ledd skal lyde:

Bestemmelsene i denne paragrafen gjelder tilsvarende for tjenester som nevnt i § 2-1 første ledd nr. 1 til 6 som ytes på forretningsmessig basis i forbindelse med alternative spareprodukter.

Gjeldende tolvte ledd blir nytt trettende ledd.

§ 10-17 nr. 1 skal lyde:

1. foreta lydopptak i tilknytning til yting av investeringstjenester, tjenester i tilknytning til alternative spareprodukter og tilknyttede tjenester, samt

II

Utkast til forskrift om endringer i forskrift 29. juni 2007 nr. 876 til verdipapirhandelloven (verdipapirforskriften)

I verdipapirforskriften gjøres følgende endringer:

§ 10-31 skal lyde:

- (1) Verdipapirforetak skal foreta lydopptak av alle telefonsamtaler i tilknytning til ytelse av investeringstjenester som nevnt i verdipapirhandelloven § 2-1 første ledd nr. 1 til 6 og tjenester i tilknytning til alternative spareprodukter.
- (2) Verdipapirforetak skal etablere betryggende rutiner for dokumentasjon av kommunikasjon gjennom andre kommunikasjonskanaler når disse benyttes i tilknytning til ytelse av investeringstjenester og tjenester som nevnt i første ledd.

§ 10-33 første ledd skal lyde:

Lydopptak og annen dokumentasjon som nevnt i § 10-31 skal oppbevares i minst fem år regnet fra den dag opptaket ble gjort eller dokumentasjonen mottatt.

III

Utkast til lov om endring i lov 10. juni 1988 nr. 40 om finansieringsvirksomhet og finansinstitusjoner (finansieringsvirksomhetsloven)

I finansieringsvirksomhetsloven gjøres følgende endringer:

Overskriften i § 2-11 skal lyde:

Opplysningsplikt om priser og produktpakker, *dokumentasjonsplikt og lydopptaksplikt*

§ 2-11 annet ledd skal lyde:

En finansinstitusjon skal dokumentere rådgivning og salg knyttet til obligasjonsbaserte sammensatte produkter og alternative spareprodukter. Dokumentasjonen skal gjøres minst så fyllestgjørende at Finanstilsynet kan kontrollere om reglene er fulgt. Slik dokumentasjon skal oppbevares i minst fem år. En finansinstitusjon skal foreta lydopptak av alle telefonsamtaler knyttet til rådgivning og salg av slike produkter og skal etablere betryggende rutiner for dokumentasjon av kommunikasjon gjennom andre kommunikasjonskanaler når disse benyttes i tilknytning til slik rådgivning og salg.

Gjeldende annet ledd i § 2-11 blir nytt tredje ledd og skal lyde:

Finanstilsynet kan fastsette nærmere regler om gjennomføringen av *pliktene* etter første og annet ledd.

IV

Utkast til forskrift om endring i forskrift 25. september 2006 nr. 1317 om opplysningsplikt ved tilbud om kjøp av sammensatte produkter

I forskriften gjøres følgende endringer:

Forskriftens navn endres til:

Forskrift om opplysningsplikt ved tilbud om kjøp av sammensatte produkter *mv.*

§ 1 første og fjerde ledd skal lyde:

Forskriften gjelder for finansinstitusjoner som tilbyr sammensatte produkter *mv.* *Bestemmelsene i §§ 3 til 9 gjelder kun for sammensatte produkter.*

Bestemmelsene i *verdipapirhandelloven §§ 9-11 første ledd nr. 7 og 10-11* gjelder tilsvarende for finansinstitusjoners *rådgivning og salg knyttet til obligasjonsbaserte sammensatte produkter og alternative spareprodukter. Det samme gjelder forskrift 29. juni 2007 nr. 876 til verdipapirhandelloven kapittel 10, med unntak av § 10-19, § 10-21 til § 10-24 og § 10-36 til § 10-37.*

§ 2 **ny a** skal lyde:

Alternative spareprodukter: produkter som definert i verdipapirhandelloven § 2-4 sjette ledd.

Bokstavene a til d endres tilsvarende.

V

Utkast til lov om endringer i lov 16. juni 1989 nr. 69 om forsikringsavtaler (forsikringsavtaleloven):

I forsikringsavtaleloven gjøres følgende endringer:

§ 10-1 nytt femte ledd skal lyde:

Med alternative spareprodukter menes produkter som definert i verdipapirhandellevens § 2-4 sjette ledd.

Kapitteloverskrift i kapittel 11 skal lyde:

Selskapets informasjons- og rådgivningsplikt

Overskriften i § 11-1 skal lyde:

Informasjon og råd i forbindelse med tegningen og plikt til dokumentasjon og lydopptak

§ 11-1 første ledd skal lyde:

I forbindelse med tegningen av en forsikring skal selskapet så vidt mulig sørge for at forsikringstakeren får råd om dekningen av foreliggende forsikrings- og sparebehov. *Rådgivning og salg knyttet til livsforsikring med investeringsvalg og øvrige alternative spareprodukter skal dokumenteres. Dokumentasjonen skal gjøres minst så fyllestgjørende at Finanstilsynet kan kontrollere om reglene er fulgt. Slik dokumentasjon skal oppbevares i minst fem år. Selskapet skal foreta lydopptak av alle telefonsamtaler knyttet til slik rådgivning og salg og skal etablere betryggende rutiner for dokumentasjon av kommunikasjon gjennom andre kommunikasjonskanaler når disse benyttes i tilknytning til slik rådgivning og salg. Bestemmelsene i første ledd gjelder for filial av forsikringsselskap med hovedsete i annen stat i Det europeiske økonomiske samarbeidsområde.*

§ 11-4 (tilsynsmyndighetens kontroll) skal lyde:

Kongen bestemmer hvem som skal føre tilsyn med at informasjons- og rådgivningsplikten etter loven del B blir oppfylt. Tilsynsmyndigheten kan gi nærmere regler om informasjons- og rådgivningsplikten, *hva som skal regnes som livsforsikring, krav til dokumentasjon, krav til lydopptak og hvilket språk opplysningene skal gis på.*

VI

Utkast til forskrift om endring i forskrift 9. desember 2005 nr. 1421 om forsikringsformidling

I forskrift om forsikringsformidling § 3-1 fjerde ledd skal nytt tredje, fjerde og femte punktum lyde:

Forsikringsformidleren skal, særlig på grunnlag av opplysningene fra kunden, som et minimum presisere kundens krav og behov, samt begrunne hvert råd den gir kunden om et bestemt forsikringsprodukt. Disse presiseringene skal tilpasses den foreslåtte forsikringsavtalens kompleksitet. *Rådgivning og salg knyttet til livsforsikring med investeringsvalg og øvrige alternative spareprodukter skal dokumenteres. Dokumentasjonen skal gjøres minst så fyllestgjørende at Finanstilsynet kan kontrollere om reglene er fulgt. Slik dokumentasjon skal oppbevares i minst fem år.*

VII

Utkast til lov om endring i lov 10. juni 2005 nr. 41 om forsikringsformidling

I lov om forsikringsformidling gjøres følgende endringer:

Overskriften i § 5-4 skal lyde:

Informasjon fra forsikringsmegleren *og lydopptak*

§ 5-4 nytt annet og tredje ledd skal lyde:

Forsikringsmeglingsforetaket skal foreta lydopptak av alle telefonsamtaler knyttet til rådgivning og salg av livsforsikring med investeringsvalg og øvrige alternative spareprodukter og skal etablere betryggende rutiner for dokumentasjon av kommunikasjon gjennom andre kommunikasjonskanaler når disse benyttes i tilknytning til slik rådgivning og salg.

Departementet kan gi nærmere regler om lydopptak og dokumentasjon.

§ 8-2 første ledd annet punktum skal lyde:

Bestemmelsene i lovens §§ 5-2, 5-2 a, 5-3, 5-4, 5-5, 5-6, 5-7 annet ledd gjelder for slik forsikringsmeglervirksomhet.

§ 8-2 annet ledd nytt annet punktum skal lyde:

Forsikringsagentvirksomhet som er registrert i annen EØS-stat kan begynne sin virksomhet her i riket når den har gitt melding til vedkommende myndighet i hjemlandet. *Bestemmelsene i lovens §§ 5-4 og 5-5 gjelder for filial av slik forsikringsagentvirksomhet.*

VIII Ikrafttredelse

Endringene trer i kraft fra.....